

Nationalekonomernas oberoende – ett konkret förslag

Akademiska nationalekonomer blir påverkade av utomstående privata och offentliga finansiella och politiska maktcentra. Detta problem har uppmärksammats på ett förtjänstfullt sätt av Lars Jonung (LJ) och vidarutvecklats av Lars Calmfors (LC)¹.

LJ är orolig för att staten i form av departement och myndigheter sätter akademiska nationalekonomer i en beroendeställning genom att i ökad utsträckning anlita dem som experter och konsulter. Även deltagande i olika vetenskapliga råd inom både offentlig och privat sektor är enligt honom beroendeskapande. LJ föreslår att högre lön och ökad anställningstrygghet för professorer skulle kunna minska beroendet.

LC är inte lika bekymrad och hänvisar bl a till sina personliga erfarenheter som deltagare i vetenskapliga råd knutna till AMS och finansdepartementet. Ideologiska bindningar mellan professorer och omvärlden är enligt LC kanske ett större problem, liksom "missbruket" av adjungerade professorer i nationalekonomi. Icke desto mindre tycker LC att beroendeproblemet måste uppmärksammas och föreslår en öppen redovisning av forskarnas externa uppdrag som en väg.

Jag har ett förslag som syftar till att – i linje med förslaget från LC – öka transparensen för dem som är konsumenter (allmänheten) av de produkter som akademiska nationalekonomer bidrar med i den ekonomisk-politiska debatten. Förslaget löser inte på något sätt alla de problem som LJ och LC tagit upp, men kan utgöra

en byggsten på vägen mot mera konsumentinflytande på denna marknad.

Mitt förslag är följande:

1. *Ekonomisk Debatt* publicerar varje år – förslagsvis i mars i samband med deklarationen – en förteckning över samtliga inkomster som t ex alla professorer i nationalekonomi haft året före. Uppgiften innehåller bruttosumman med angivande av utbetalare. T ex "X-departementet 25 000 kr, Riksbanken 295 000 kr, Astra AB 190 000 kr, Lunds universitet 450 000 kr, etc".
2. Listan bygger på ett enkelt formulär som i januari varje år skickas till resp person och som fylls i av honom eller henne. D v s systemet är frivilligt och *Ekonomisk Debatt* garanterar inte sanningshalten i lämnade – eller inte lämnade – uppgifter.
3. Personer som inte skickar in listan finns ändå på denna, men med uppgift att ingen uppgift inkommit.
4. Inkomster från samma finansiär under en viss gräns – säg 5 000 kr per år – behöver inte tas upp.

En sådan lista kan få en del positiva effekter i linje med LJs och LCs ambitioner. Journalister och andra intresserade kan "kolla av" listan mot t ex aktuella debattsidor eller intervjuer i massmedia. Kunskapen om detta gör i sin tur att de aktuella nationalekonomerna på marginalen blir mera nyanserade och objektiva. En annan positiv effekt är att "personliga" pengar i ökad utsträckning i stället blir omvandlade till forskningsanslag till institutionen eller universitetet.

Fil dr STIG TEGLE arbetar som ekonom på Vårdförbundet.

¹ Jonung (1997), Calmfors (1997).

Det kan säkert resas flera argument mot att publicera en sådan lista. Ett sådant – bekant från skattedebatten – är att listan medför att tidigare inkomster nu i ökad utsträckning tas ut på ett för listan osynligt sett; t ex i form av ”konferensresor”. Personliga bindningar till världen utanför universiteten i form av släktskap, ”grabbgäng”, etc syns inte i listan. Oskicket med adjungerade professorer som LC tog upp påverkas inte heller av att listan finns. Det kanske starkaste argumentet mot en sådan här lista är nog att den personliga integriteten för personerna på listan kan påverkas.

Det kanske finns bättre konkreta förslag som kan bidra till att sätta igång den nödvändiga självsaneringen bland svenska nationalekonomer?

Referenser

- Jonung, L, [1997], ”Var finns den oberoende professorn?”, *Ekonomisk Debatt*, årg 25, nr 7.
- Calmfors, L, [1997], Nationalekonomernas oberoende – en kommentar till Lars Jonung”, *Ekonomisk Debatt*, årg 25, nr 8.